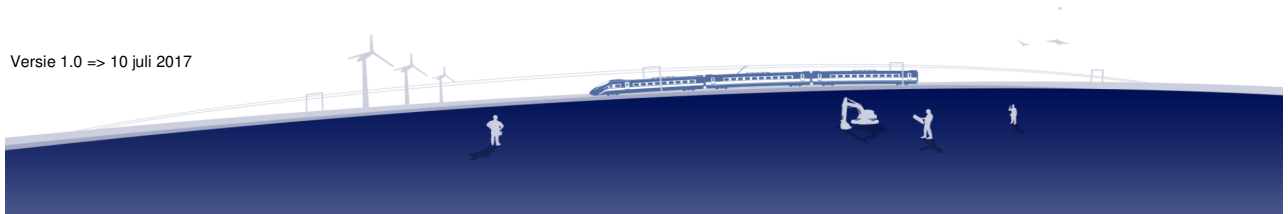

MEMO

Interpretatie Arbeidsomstandighedenwet V&G-verantwoorde-
lijkheden opdrachtgever en opdrachtnemer

Stichting Arbeidsomstandigheden en Spoorwegveiligheid

Inleiding:

Binnen de Arbeidsomstandighedenwet en het Arbeidsomstandighedenbesluit zijn een aantal relaties te onderscheiden die van belang zijn met betrekking tot verantwoordelijkheden (definities conform artikel 1.1 van het Arbeidsomstandighedenbesluit):

- o *opdrachtgever naar uitvoerende partij (veiligheidscoördinerende partij);*
- o *opdrachtgever naar opdrachtnemer (uitvoering werkzaamheden conform bestek);*
- o *werkgever naar werknemer.*

Binnen deze relaties zijn in de Arbeidsomstandighedenwet duidelijke verantwoordelijkheden met betrekking tot het V&G plan en het V&G dossier beschreven, als ook inzake het opstellen van een RI&E, geven van instructie en het houden van toezicht op de werkplek.

Deze memo is opgesteld om meer duidelijkheid te geven in de verantwoordelijkheden en waar deze vanuit de Wetgever worden neergelegd.

Achtergrond:

In de RailInfra als ook bij in de Bouw en Aannemerij wordt gebruik gemaakt van een V&G ontwerpplan (opdrachtgever) en een V&G uitvoeringsplan (opdrachtnemer), hierdoor kan onduidelijkheid ontstaan over de verantwoordelijkheden van opdrachtgever, de uitvoerende partij en opdrachtnemer.

De Wetgever heeft in 2007 de wetgeving verandert op het vlak van V&G plannen en gesteld dat er sprake is van één V&G plan, welke door de opdrachtgever wordt opgesteld. Voorts dient de opdrachtgever een actueel V&G dossier over te dragen aan haar uitvoerende partij en aan opdrachtnemer.

De Wetgever heeft daarbij ook de verantwoordelijkheden van de werkgever richting haar werknemers verhelderd. De werkgever is verantwoordelijk voor alle zaken op V&G gebied in relatie tot de uitvoering van werkzaamheden door haar werknemers. Hiermee wordt onder andere bedoeld:

- o het opstellen van een RI&E voor de uit te voeren werkzaamheden, inclusief beheersmaatregelen als aanvulling op het door de opdrachtgever verstrekte V&G plan en V&G dossier;
- o het geven van instructie/voorlichting;
- o het structureel houden van toezicht op het veilig uitvoeren van de werkzaamheden.

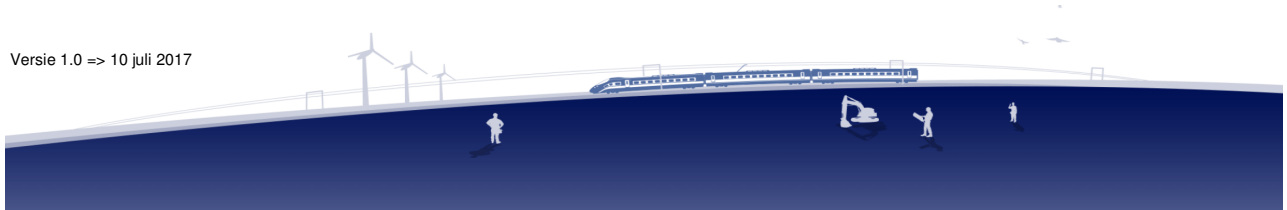
Wetgeving en interpretatie:

Op basis van het Arbobesluit geldt in de lijn van opdrachtnemer naar opdrachtgever het volgende:

Artikel 2.26 stelt eisen aan de opdrachtgever namelijk "De opdrachtgever is verplicht in de ontwerpfase zich ervan te vergewissen dat de betrokken werkgevers en zelfstandigen in staat zijn de verplichtingen voor de arbeidsomstandigheden die gelden in de uitvoeringsfase na te komen, in het bijzonder de verplichtingen, bedoeld in de artikelen 3, 5, eerste en derde lid, en 8 van de wet en hoofdstuk 4, afdeling 5."

In de praktijk betekend dit dat opdrachtgever zijn keuzes moet kunnen verantwoorden of alle risico's zijn geborgd. Heeft opdrachtgever de risico's onderkent en kaders meegegeven aan de opdrachtnemer. Heeft opdrachtgever gezocht naar aanpassing van het ontwerp of heeft opdrachtgever redelijke argumenten ter onderbouwing dat dit niet gedaan.

Artikel 2.28 stelt eisen aan de opdrachtgever met betrekking tot het V&G plan. In tegenstelling tot wat er in de RailInfra Branche gehanteerd wordt is er in de Arbeidsomstandighedenwet sprake van één V&G plan opgesteld door opdrachtgever. Lid 1 van artikel 2.28 stelt namelijk "De opdrachtgever zorgt ervoor dat ten aanzien van bouwwerken die voor de veiligheid en gezondheid van werknemers bijzondere gevaren met zich meebrengen als bedoeld in bijlage II bij de richtlijn of een bouwwerk ten aanzien waarvan een melding verplicht is, een veiligheids- en gezondheidsplan wordt opgesteld."

Artikel 2.29, artikel 2.30 en artikel 2.31 geeft aan dat:

opdrachtgever een V&G coördinator Ontwerpfase aanstelt die bewerkstelligt dat artikel 2.26 wordt uitgevoerd, conform artikel 2.28 een V&G plan opstelt of laat opstellen en het veiligheids- en gezondheidsdossier samenstelt dat bestemd is voor degene die beslist over de uitvoering van latere werkzaamheden aan het bouwwerk in de gebruiks- of sloopfase. In dit dossier wordt de bouwkundige en technische informatie over het specifieke bouwwerk opgenomen die van belang is voor de veiligheid en gezondheid van werknemers en zelfstandigen die werkzaamheden verrichten in de gebruiks- of sloopfase.

De toepasselijkheid van afdeling 5 uit het Arbeidsomstandighedenbesluit geeft geen uitsluiting aan voor onderhoudscontracten. Deze vallen net als bouwwerken onder de gestelde wettelijke artikelen.

De toepasselijkheid stelt:

- Deze afdeling is niet van toepassing op arbeid verricht in de winningindustrie in dagbouw, ondergronds of met behulp van boringen als bedoeld in de afdelingen 6 en 6a van hoofdstuk 2 van dit besluit.

De toepasselijkheid van afdeling 5 wordt tevens onderbouwd door Richtlijn nr. 92/57/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 24 juni 1992 betreffende de minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor tijdelijke en mobiele bouwplaatsen en de daarbij behorende bijlage I en II.

Hierin wordt gesteld:

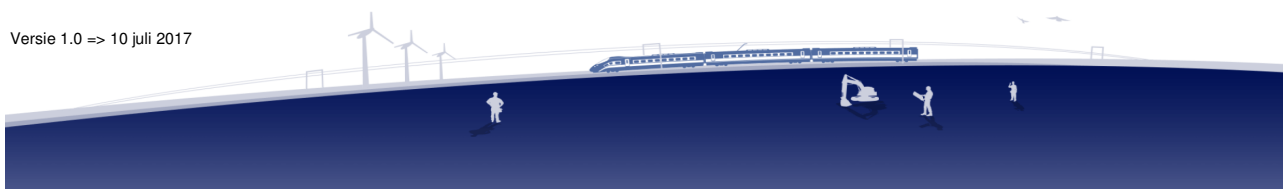
- Artikel 2 Definities, in de zin van deze richtlijn wordt verstaan onder:
 - a) tijdelijke of mobiele bouwplaatsen, hierna te noemen „bouwplaatsen”: alle bouwplaatsen waar civieltechnische werken of bouwwerken worden uitgevoerd, waarvan de niet volledige lijst in bijlage I is opgenomen.
- Bijlage I geeft aan dat instandhouding onder een bouwplaats valt.

De uitvoerende partij stelt een V&G coördinator Uitvoeringsfase aan (dit is in de regel een taak die bij opdrachtnemer wordt neergelegd) die tot taak heeft:

- o te bewerkstelligen dat de maatregelen die werkgevers en zelfstandigen nemen op de bouwplaats ter bescherming van de veiligheid en gezondheid van werknemers en zelfstandigen op doeltreffende wijze worden toegepast;
- o met het oog op de bescherming van de werknemers en zelfstandigen zeker te stellen dat gelijktijdig of achtereenvolgend aanwezige werkgevers en zelfstandigen op de bouwplaats de werkzaamheden goed op elkaar afstemmen;
- o de voorlichting van werknemers op de bouwplaats te bewerkstelligen;
- o de nodige maatregelen te nemen opdat alleen bevoegde personen de bouwplaats kunnen betreden;
- o ervoor te zorgen dat het veiligheids- en gezondheidsplan, bedoeld in artikel 2.28, en het dossier, bedoeld in artikel 2.30, onder c, worden aangepast indien de voortgang van het bouwwerk of de onderdelen daarvan daartoe aanleiding geven;
- o doeltreffende maatregelen te nemen indien werkgevers of zelfstandigen naar zijn oordeel niet of in onvoldoende mate of op onjuiste wijze uitvoering geven aan een samenhangende toepassing van hun verplichtingen als bedoeld onder de eerste twee bullets.

In het Arbeidsomstandighedenbesluit artikel 2.32 en artikel 2.33 zijn aanvullende verplichtingen voor opdrachtgever en de uitvoerende partij beschreven, te weten:

Artikel 2.32 stelt “De opdrachtgever neemt zodanige maatregelen dat de coördinator de taken, bedoeld in artikel 2.30, naar behoren kan vervullen; de coördinator de taken, bedoeld in artikel 2.30, naar behoren uitvoert; het veiligheids- en gezondheidsplan, bedoeld in artikel 2.28, deel uitmaakt van het bestek betreffende het bouwwerk en vóór aanvang van de werkzaamheden op de bouwplaats beschikbaar is; voorafgaand aan het geheel of gedeeltelijk uit elkaar nemen van een bouwwerk of object, wordt het inventarisatierapport als bedoeld in artikel 4.54a, derde lid, ter beschikking gesteld aan de uitvoerende partij. De opdrachtgever zorgt ervoor dat de verplichtingen voor de uitvoerende partij, bedoeld in de artikelen

2.29 en 2.33, zijn vastgelegd in een schriftelijke overeenkomst met de uitvoerende partij (dit is de veiligheidscoördinerende partij (wordt aangewezen door opdrachtgever artikel 2.32 lid 2)) en niet per definitie de opdrachtnemer. Dit wordt door opdrachtgever schriftelijk vastgelegd).

Artikel 2.33 stelt "De uitvoerende partij neemt zodanige maatregelen dat de coördinator de taken, bedoeld in artikel 2.31, naar behoren kan vervullen, de coördinator de taken, bedoeld in artikel 2.31, naar behoren uitoefent."

Artikel 2.34 geeft de verplichtingen aan van de ontwerpende partij (verantwoordelijkheid opdrachtgever richting consument => mag de taken die hier uit volgen delegeren, de verantwoordelijkheid kan en mag niet worden gedelegeerd), welke er voor moet zorgen dat aan alle verplichtingen van de opdrachtgever wordt voldaan.

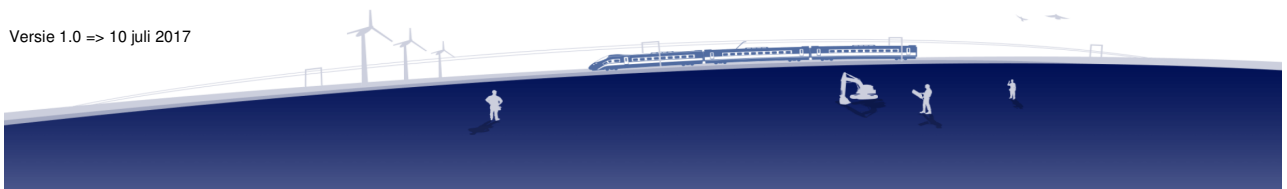
De verplichtingen van de werkgever zijn omschreven in *artikel 2.35* en worden als volgt omschreven:

- Bij de uitvoering van zijn verplichtingen op grond van de artikelen 3, 5, 8 en 19, eerste lid, van de wet neemt de werkgever, die bij de totstandbrenging van een bouwwerk arbeid doet verrichten, doeltreffende maatregelen ter bescherming van de veiligheid en de gezondheid van zijn werknemers. Deze maatregelen hebben met name betrekking op:
 - het in goede orde en met voldoende bescherming van de veiligheid en gezondheid van de werknemers in stand houden van de bouwplaats;
 - de veilige plaatsing van de verschillende werkplekken op de bouwplaats, rekening houdend met de toegangsmogelijkheden tot die bouwplaats en de verbindingswegen daarop;
 - het interne transport van de verschillende materialen op de bouwplaats;
 - het onderhoud, de controle vóór inbedrijfstelling en de periodieke controle van installaties en toestellen, teneinde gebreken te voorkomen die de veiligheid en gezondheid van werknemers in gevaar kunnen brengen;
 - de afbakening en inrichting van zones voor definitieve en tussenopslag van verschillende materialen, met name in geval van gevaarlijke materialen of stoffen;
 - de voorzieningen voor de verwijdering van gebruikte gevaarlijke materialen;
 - de opslag en de verwijdering of de afvoer van afval en puin;
 - de aanpassing van de daadwerkelijke duur van de uit te voeren werkzaamheden of de fasen waarin die werkzaamheden worden uitgevoerd, afhankelijk van de voortgang van het bouwwerk;
 - de samenwerking met andere werkgevers en zelfstandigen op de bouwplaats;
 - de wisselwerking met exploitatiewerkzaamheden op of in de nabijheid van de bouwplaats.
- De mede op grond van de in de eerste bullet aangegeven te nemen maatregelen voldoen in ieder geval aan de afdelingen 1 en 2 van hoofdstuk 3 van dit besluit (onder andere opstellen RI&E met beheersmaatregelen inclusief eventueel aanvullende onderzoeken).
- De werkgever is verplicht tot naleving van en medewerking aan het veiligheids- en gezondheidsplan, bedoeld in artikel 2.28, voor zover en op de wijze als daarin ten aanzien van de door hem te doen verrichten werkzaamheden is bepaald en daarbij rekening te houden met de aanwijzingen van de coördinator voor de uitvoeringsfase.

Op basis waarvan doet de Inspectie SZW haar inspectie:

In jaargang 2016 is *Staatsblad 495* uitgegeven "Besluit van 6 december 2016 houdende wijziging van het Arbeidsomstandighedenbesluit in verband met aanpassing van de bouwprocesbepalingen alsmede enkele kleine technische wijzigingen".

In dit Staatsblad is in de Nota van Inlichtingen (blz. 5 ev.) de interpretatie beschreven per artikel in het Arbobesluit, op basis waarvan I-SZW haar BasisInspectieModule (BIM) opzet en uitvoert. De BIM Bouwprocesbepalingen is opgesteld aan de hand van de stand van de wetenschap en is geschreven voor intern gebruik door de Inspectie SZW. Verder is de in deze BIM beschreven werkwijze algemeen omschreven. Inspecteurs kunnen op grond van de aangetroffen situatie in een bedrijf afwijken van de hier beschreven werkwijze.

Artikel 2.28 (veiligheid- en gezondheidsplan):

De opdrachtgever dient op basis van artikel 2.28 een V&G-plan opstellen, als het bouwwerk bijzondere gevaren voor de veiligheid en gezondheid van werkenden met zich mee brengt of als een melding verplicht is. Dit V&G-plan moet deel uitmaken van het bestek en voor de aanvang van de werkzaamheden op de bouwplaats beschikbaar zijn.

Het gaat niet om het vastleggen van de maatregelen voor het veilig uitvoeren van werk van elke afzonderlijk werkgever, maar om de maatregelen die alle betrokken partijen beschermen tegen de gevaren die voortvloeien uit werkzaamheden van andere partijen in de nabijheid. Eveneens gaat het om maatregelen die nodig zijn om werkgevers in staat te stellen aan hun verplichtingen, als bedoeld in artikel 2.35, te kunnen voldoen. Veel van die verplichtingen kunnen immers alleen door partijen in samenwerking worden gerealiseerd.

Het V&G-plan kan gezien worden als een risico-inventarisatie en -evaluatie voor de bouwplaats specifieke risico's: er moeten risico's van het specifieke bouwwerk, de specifieke locatie en werkplek alsmede de specifieke processen worden geïnventariseerd, maatregelen worden ontwikkeld en uitgevoerd, toezicht worden gehouden op die maatregelen en aan de werknemers op de bouwplaats moet adequate voorlichting en instructie worden gegeven. In het V&G-plan moet in voorkomend geval ook worden ingegaan op de gevaren die voortkomen uit de wisselwerking tussen de bouwwerkzaamheden en doorgaande exploitatiewerkzaamheden. Bij doorgaande exploitatiewerkzaamheden kan worden gedacht aan bijvoorbeeld spoor- en wegverkeer en industriële processen die interfereren met de bouwplaats.

Terwijl de RIE gericht is op de gevaren en risico's die horen bij het werk van de individuele werkgevers, gaat het bij het V&G-plan om gevaren die de gebruikelijke risico's overstijgen – zoals gevaren door het werken met extra risico voor bedelving, vastraken of vallen of gevaren door werkzaamheden uitgevoerd onder overdruk –, gevaren die ontstaan door de gelijktijdige of opeenvolgende werkzaamheden van de diverse partijen (werkgevers, hun werknemers en zelfstandigen) op de bouwplaats⁶ en gevaren die voortvloeien uit de samenloop van een bouwproces met een doorlopende exploitatie.

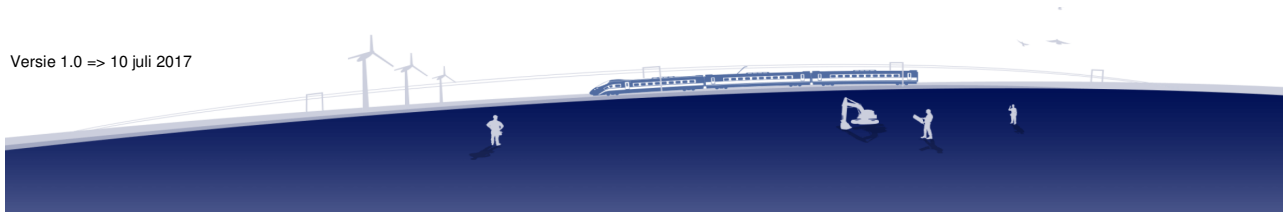
Artikel 2.29 (Aanstelling coördinatoren)

In de Richtlijn tijdelijke en mobiele bouwplaatsen wordt het begrip «bouwdirectie» gebruikt als duiding van een normadressaat voor een aantal bepalingen. Bouwdirectie is een combinatie van ontwerper, uitvoerder en opzichter. De taken van de «bouwdirectie» zijn in de Nederlandse bouwpraktijk niet onder één hoed vertegenwoordigd. Als gevolg daarvan zijn de verplichtingen en verantwoordelijkheden van de «bouwdirectie» in de voormalige afdeling van het Arbobesluit over het bouwproces verdeeld over de opdrachtgever gedurende de ontwerpfase en de uitvoerende partij gedurende de uitvoeringsfase van een bouwwerk. De samenvoeging van de aanwijzing van de coördinatoren in één artikel beoogt het uitgangspunt van preventie, coördinatie en samenwerking in het gehele bouwproces te benadrukken.

Artikel 2.32 (Aanvullende verplichtingen opdrachtgever)

Duidelijk is dat de opdrachtgever één of meerdere coördinator(en) moet aanstellen. Onduidelijk blijft dat de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever verder strekt dan alleen een benoeming. Hij is ook verantwoordelijk voor en dus aanspreekbaar op de kwaliteit van de coördinator en de kwaliteit van de uitvoering van de taken van de coördinator. Immers de opdrachtgever is de enige partij die invloed heeft op de functie en de positie van de coördinator in de bouwkolom.

Daarom is het van belang om een helderdere invulling te geven aan artikel 2.32, eerste lid. Voor de invulling van de begrippen «naar behoren kunnen vervullen» en «naar behoren worden uitgeoefend» als kwalificatie voor de maatregelen die een opdrachtgever moet nemen, wordt aansluiting gezocht bij het redelijkerwijs principe (par. 7.5 van de nota van toelichting bij het Arbobesluit, 1997, Stb. 60). Dit principe stelt grenzen aan wat redelijkerwijs in dit verband van een opdrachtgever mag worden verwacht op grond van technische, operationele en economische haalbaarheid. Met de begrippen in artikel 2.32 worden maatregelen aangeduid die verband houden met de competentie van de coördinator en de kwaliteit van de uitvoering van de taken door de coördinator.

Voor een kwalificatie «naar behoren» zouden de volgende zaken geregeld moeten zijn:

- een coördinator beschikt over een redelijke kennis van en ervaring met het bouwproces;
- een opdrachtgever geeft de coördinator instructies over zijn taakvervulling;
- er zijn afspraken gemaakt over het toezicht op de uitvoering van de taken van de coördinator;
- bij geconstateerde tekortkomingen geeft de coördinator aanwijzingen voor herstel.

Uit de Nota van Toelichting van het Arbobesluit (Staatsblad 60, jaargang 1997, blz. 267 en 268, Staatsblad 674, jaargang 2007, blz. 68 en Staatsblad 495, jaargang 2016, blz. 13) dat het opstellen van een veiligheids- en gezondheidsplan in de ontwerpfase onverlet laat dat het zich vergewissen door de opdrachtgever niet af doet aan de eigen verantwoordelijkheid van de opdrachtnemer voor gezond en veilig werken van haar medewerkers.

Hoe vertaalt zich dit naar de praktijk:

Opdrachtgever is verantwoordelijk voor het realiseren van een veilige werkplek voor opdrachtnemer. Om dit te realiseren stelt opdrachtgever (of delegeert de taken, niet de verantwoordelijkheid) een V&G plan op en een V&G dossier, waarin de bouwkundige en technische informatie over het specifieke bouwwerk is opgenomen die van belang is voor de veiligheid en gezondheid van werknemers en zelfstandigen die werkzaamheden verrichten in de gebruiks- of sloopfase. Opdrachtgever stelt een uitvoerende partij aan en aansluitend daarop wordt er, onder verantwoording van de opdrachtgever, één of meerdere V&G coördinator(en) Ontwerpfase gesteld die dit coördine(e)r(t)en;

Opdrachtnemer en de uitvoerende partij zijn verantwoordelijk voor de veiligheid van haar personeel tijdens werkzaamheden. Om dit te realiseren ontvangt de uitvoerende partij en opdrachtnemer het V&G plan en het V&G dossier van de opdrachtgever. Er wordt een RI&E opgesteld voor de werkzaamheden inclusief beheersmaatregelen, eventuele verwachte raakvlakken etc. Om dit allemaal te coördineren stelt de uitvoerende partij een of meerdere V&G coördinator(en) Uitvoeringsfase aan. Aan het einde van de werkzaamheden/het project/onderhoudswerkzaamheden draagt de V&G coördinator Uitvoeringsfase de door verzamelde informatie weer over aan de opdrachtgever (V&G coördinator Ontwerpfase), zodat deze het V&G dossier kan aanpassen naar de huidige stand van zaken.

Let op:

- De opdrachtnemer is en blijft verantwoordelijk voor de veiligheid van haar eigen personeel, dit betekent dat de opdrachtnemer altijd scherp moet blijven in het realiseren van veilige en gezonde werkomstandigheden. Het gestelde in deze memo ontslaat de opdrachtnemer niet van eigenaarschap en verantwoordelijkheid op het gebied van V&G gerelateerde zaken in relatie tot haar medewerkers. Dit wordt mede onderbouwd vanuit het Arbobesluit artikel 3.5 lid 3 en Arbobesluit artikel 9.1 (Verplichtingen van de werkgever). Op de werkgever (opdrachtnemer) rust namelijk een zelfstandige plicht om na te gaan of alle risico's zijn geïnventariseerd en aan de eigen medewerkers zijn medegedeeld!
- De uitvoerende partij is, zoals de Wetgever bedoeld, de veiligheidscoördinerende partij. De uitvoerende partij is niet per definitie de opdrachtnemer die het werk uitvoert. De uitvoerende partij wordt aangewezen door opdrachtgever d.m.v. een schriftelijke overeenkomst tussen opdrachtgever en de uitvoerende partij (Arbeidsomstandighedenbesluit artikel 2.32 lid 2) De uitvoerende partij wijst 1 of meerdere coördinatoren aan (natuurlijk of rechtspersoon en let hierbij ook op Arbeidsomstandighedenbesluit artikel 2.33).
- Wanneer de formele overdracht van V&G-coördinator Ontwerpfase naar V&G-coördinator Uitvoeringsfase heeft plaatsgevonden en het bestek is in uitvoering, dan is de ontwerpfase afgerond. Vanaf dit moment is opdrachtgever formeel aansprakelijk voor gebreken in de ontwerpfase.

